

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

ICJ JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR
CODING
PERIODICALS
AND
SERIALS
PUBLISHED
ANNUALLY
BY
INTERNATIONAL CENTER

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

3-JILD, 3-SON
2026

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar digital object identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 3-SON | MART - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

Big Data asosida iqtisodiy prognozlash modellarini ishlab chiqish

Otaxanova Muxlisa Ergashbay qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

To'rtko'1 fakulteti soliq va soliqqa tortish talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Big Data (katta ma'lumotlar) texnologiyalari asosida iqtisodiy jarayonlarni prognozlash modellarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Zamonaviy iqtisodiy tizimlar murakkab va ko'p omilli bo'lib, an'anaviy statistik yondashuvlar ko'pincha yetarli aniqlik bermaydi. Big Data tahlili esa katta hajmdagi turli xil ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash va chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Maqolada iqtisodiy prognozlash uchun qo'llaniladigan asosiy modellar, ularning afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, real sektor va moliyaviy ko'rsatkichlarni bashoratlashda Big Data texnologiyalarining roli ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Big Data, iqtisodiy prognozlash, sun'iy intellekt, mashinaviy o'rganish, regressiya modeli, ARIMA, neyron tarmoqlar.

Kirish. So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi natijasida iqtisodiy ma'lumotlar hajmi keskin oshdi. Elektron to'lov tizimlari, onlayn savdo, ijtimoiy tarmoqlar, bank operatsiyalari va davlat statistika tizimlari orqali ulkan hajmdagi ma'lumotlar shakllanmoqda. Ushbu ma'lumotlarni samarali tahlil qilish va ulardan prognozlashda foydalanish iqtisodiy siyosatni to'g'ri belgilash, risklarni kamaytirish va barqaror o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Big Data tushunchasi va uning iqtisodiy tahlildagi o'rni

Big Data – bu katta hajmli, tez o'zgaruvchan va turli formatdagi ma'lumotlar majmuasi bo'lib, ularni an'anaviy usullar bilan qayta ishlash qiyin. Big Data uchta asosiy xususiyat bilan tavsiflanadi: hajm, tezlik va turfa xillik. Iqtisodiy tahlilda Big Data bank va moliya tizimi tranzaksiyalari, davlat statistika bazalari, elektron tijorat platformalari, ijtimoiy tarmoqlar va IoT qurilmalaridan olinadigan ma'lumotlar asosida shakllanadi.

Iqtisodiy prognozlashning nazariy asoslari

Iqtisodiy prognozlash – bu o'tgan va joriy ma'lumotlar asosida kelajakdagi iqtisodiy ko'rsatkichlarni oldindan baholash jarayonidir. Prognozlash iqtisodiy tendensiyalarni aniqlash, risklarni baholash, see resurslarni samarali rejalashtirish va investitsion qarorlarni asoslashga xizmat qiladi.

Big Data asosida iqtisodiy prognozlash modellarini ishlab chiqish

1. Regressiya modellari – iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlaydi va ko'p omillarni hisobga olish imkonini beradi.
2. Vaqt qatorlari asosidagi modellar (ARIMA) – inflyatsiya, valyuta kursi va ishlab chiqarish hajmini bashoratlashda samarali.
3. Mashinaviy o'rganish modellar – Random Forest, Gradient Boosting va SVM kabi algoritmlar nolinear bog'liqliklarni aniqlaydi.
4. Sun'iy neyron tarmoqlar – LSTM kabi chuqur o'rganish modellar murakkab iqtisodiy jarayonlarni yuqori aniqlikda modellashtiradi.

Big Data asosida prognozlash modelini yaratish bosqichlari

Ma'lumotlarni yig'ish, tozalash va tayyorlash, xususiyatlarni tanlash, modelni tanlash, modelni o'qitish va test qilish, natijalarni baholash hamda amaliy joriy etish bosqichlarini o'z ichiga oladi.

Amaliy qo'llanilishi. Big Data asosidagi prognozlash modellaridan makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni prognozlash, bank kredit risklarini baholash, moliyaviy bozorlar dinamikasini bashoratlash, iste'mol talabini aniqlash va davlat byudjetini rejalashtirishda foydalanish mumkin.

Xulosa. Big Data asosida iqtisodiy prognozlash modellarini ishlab chiqish zamonaviy iqtisodiyotda muhim ahamiyatga ega. Katta hajmdagi ma'lumotlar tahlili orqali iqtisodiy jarayonlarning qonuniyatlarini aniqlash va aniq prognozlar berish mumkin. Ushbu modellar iqtisodiy siyosatni ilmiy asosda yuritish, risklarni kamaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

